Jeśli chodzi o wymiar sprawiedliwości w sprawach cywilnych, bieżące procedury i postępowania wszczęte przed końcem okresu przejściowego będą nadal prowadzone na mocy prawa UE. W portalu e-Sprawiedliwość do końca 2024 r. będą nadal aktualizowane informacje dotyczące Wielkiej Brytanii na podstawie dwustronnej umowy z tym krajem.

Sąd którego kraju jest właściwy w danej sprawie?

Szkocja

1 Do jakiego sądu należy się zwrócić: do sądu powszechnego orzekającego w sprawach cywilnych czy do sądu szczególnego (na przykład sądu orzekającego w sprawach z zakresu prawa pracy)?

W Szkocji głównymi sądami cywilnymi są: *sheriff courts* [w tym lokalne sądy apelacyjne (*sheriff appeal courts*)] i Court of Session (sąd cywilny najwyższej instancji). Funkcjonują jednak sądy szczególne, które są właściwe wyłącznie do rozpoznawania szczególnych rodzajów postępowań. Do tych sądów należą: Court of the Lord Lyon (zajmujący się rejestracją herbów), Court of Exchequer (zajmujący się podatkami i opłatami państwowymi), Sheriff Personal Injury Court (sąd ds. uszczerbków na zdrowiu wchodzący w skład *sheriff court*) oraz Scottish Land Court (rozstrzygający spory między wynajmującym a najemcą). Funkcjonują także liczne trybunały ustanowione na mocy ustawy.

Trybunały

Ustawą z 2007 r. o sądach, trybunałach i egzekucji wprowadzono jedną ujednoliconą strukturę dla większości trybunałów w całym Zjednoczonym Królestwie, w ramach której przewidziano podział na trybunały pierwszej instancji (*First-tier Tribunals*) i wyższe trybunały (*Upper Tribunals*). Zarówno trybunały pierwszej instancji, jak i wyższe trybunały składają się z wyspecjalizowanych izb o odmiennej właściwości rzeczowej. Szczegółowe informacje na temat trybunałów można znaleźć na stronie internetowej Służby Sądów i Trybunałów Jej Królewskiej Mości (Her Majesty's Courts and Tribunals Service).

Funkcjonuje również szereg trybunałów zdecentralizowanych w następstwie dewolucji. Na czele większości z tych trybunałów stoi prezes, przy czym każdy z nich ma inne kompetencje (w zakresie wykonywania prawa). Właściwość poszczególnych trybunałów obejmuje różnorodne sprawy, począwszy od wniosku o uchylenie mandatu za niewłaściwe parkowanie po zarządzenie obowiązkowego leczenia i ograniczenia wolności pacjentów mających poważne zaburzenia psychiczne. Odwołania od orzeczeń szkockich trybunałów są rozpoznawane przez sądy cywilne w Szkocji, przy czym mogą być one również rozpatrzone przez sąd typu *sheriff court* i Court of Session.

Na mocy ustawy z 2014 r. o trybunałach w Szkocji [Tribunals (Scotland) Act 2014] utworzono Trybunał Pierwszej Instancji w Szkocji (First-tier Tribunal for Scotland) i Wyższy Trybunał w Szkocji (Upper Tribunal for Scotland) dla trybunałów zdecentralizowanych w następstwie dewolucji. Szkockim trybunałom przewodniczy sędzia stojący najwyżej w hierarchii sądownictwa w Szkocji (Lord President), który powierzył różne funkcje prezesowi szkockich trybunałów, podobnie jak ma to miejsce w wyżej opisanym modelu Zjednoczonego Królestwa. Wyższy Trybunał w Szkocji rozpoznaje większość środków zaskarżenia od orzeczeń trybunałów pierwszej instancji, tym samym środki te nie są już rozpoznawane przez sądy. Pierwsze trybunały zaczęły funkcjonować zgodnie z nową strukturą w grudniu 2016 r. Za zarządzanie Trybunałem Pierwszej Instancji w Szkocji i Wyższym Trybunałem w Szkocji odpowiada Szkocka Służba Sądów i Trybunałów.

Dodatkowe informacje znajdują się na stronach internetowych Szkockiej Służby Sądów i Trybunałów i szkockiego rządu.

Court of the Lord Lyon

Lord Lyon King of Arms (Lord Lew Król Herbów) jest jednym ze szkockich urzędników państwowych i doradcą królowej w sprawach herbów, genealogii i ceremonii. Jest on właściwy do rozpoznawania spraw dotyczących herbów w całym Zjednoczonym Królestwie, stoi na straży przepisów w zakresie herbów i orzeka w sprawie nazwisk, reprezentowania rodziny i wodzów klanów.

Court of Exchequer

Funkcję Court of Exchequer w Szkocji pełni Court of Session orzekający w sprawach podatkowych. Zajmuje się on przede wszystkim skargami na decyzje specjalnych komisarzy ds. podatku dochodowego w przedmiocie zobowiązań podatkowych.

Election Petition Court

Sąd ten, w którego skład wchodzi dwoje sędziów z Court of Session, rozpoznaje skargi na wybór członków parlamentu i członków szkockiego parlamentu ze względu na domniemaną niezgodność z prawem takiego wyboru lub niewłaściwe praktyki.

Scottish Land Court

Sąd ten rozstrzyga przede wszystkim spory dotyczące dzierżaw rolnych i tradycyjnego systemu dzierżawy małorolnej (*crofting*). Prezes i wiceprezes tego sądu mają kwalifikacje prawnicze, a pozostali dwaj członkowskie są prowadzącymi czynną działalność rolnikami. Do tego sądu można zwrócić się o ustalenie wysokości dzierżawy gospodarstw rolnych; sąd ten rozpoznaje również skargi na decyzje organu regulującego *crofting*. Scottish Land Court rozpoznaje również skargi na decyzje rządu szkockiego o nałożeniu kar na rolników pobierających płatności w ramach unijnego systemu wspólnej polityki rolnej oraz odwołania dotyczące niektórych kwestii ochrony środowiska.

Lands Tribunal for Scotland

W skład Lands Tribunal for Scotland (Trybunału ds. Gruntów dla Szkocji) wchodzi prezes i trzech członków, którzy mają wykształcenie w zakresie prawa i geodezji. Prezes tego trybunału jest również prezesem Scottish Land Court.

Do właściwości tego trybunału należą przede wszystkim:

zwolnienie nieruchomości spod obciążenia lub zmiana takiego obciążenia;

prawa najemców do wykupu zajmowanych przez nich mieszkań komunalnych;

postępowania o odszkodowanie za wywłaszczenie nieruchomości lub utratę wartości nieruchomości wskutek robót publicznych;

wyceny nieruchomości niemieszkalnych;

skargi na urzędnika właściwego ds. szkockich rejestrów (Keeper of the Registers of Scotland);

środki odwoławcze od wycen gruntów do celów pierwokupu;

sprawy skierowane dobrowolnie lub wspólnie do rozpoznania przez Trybunał jako sąd arbitrażowy.

Sheriff Personal Injury Court

Sheriff Personal Injury Court jest krajowym ośrodkiem referencyjnym w sprawach dotyczących szkód na osobie. Ten szczególny sąd ds. szkód, który zasiada w Edynburgu, rozpoznaje sprawy dotyczące szkód na osobie, jeżeli wartość przedmiotu sporu przekracza 5 000 funtów szterlingów. Ponadto strony mogą również wytoczyć powództwo dotyczące szkód na osobie przed lokalny *sheriff court* niezależnie od wartości przedmiotu sporu. Przewidziano przepisy szczególne dotyczące spraw dotyczących szkód na osobie wyrządzonych w miejscu pracy: jeżeli wartość przedmiotu sporu przekracza 1 000 funtów szterlingów, powództwo można wytoczyć bezpośrednio przed Sheriff Personal Injury Court, natomiast w przypadku spraw o wartości przedmiotu sporu poniżej 1 000 funtów istnieje możliwość przekazania ich do rozpoznania przez ten sąd, jeżeli sędzia (*sheriff*) uzna je za dostatecznie istotne lub złożone. Court of Session nie rozpoznaje już powództw o odszkodowanie z tytułu szkody na osobie o wartości przedmiotu sporu poniżej 100 000 funtów szterlingów.

2 W przypadku gdy właściwość mają sądy powszechne orzekające w sprawach cywilnych (tj. sądy, które odpowiadają za rozpoznawanie takich spraw), w jaki sposób mogę się dowiedzieć, do którego z nich należy się zwrócić?

2.1 Czy istnieje rozróżnienie w hierarchii sądów powszechnych orzekających w sprawach cywilnych (na przykład sądy rejonowe są sądami niższej instancji, a sądy okręgowe są sądami wyższej instancji), a jeżeli tak, który z nich jest właściwy w mojej sprawie?

W Szkocji sądem pierwszej instancji w sprawach cywilnych może być zarówno *sheriff court* (niższa instancja), jak i niższa izba Court of Session (Outer House).

Zakres właściwości *sheriff court* w sprawach cywilnych jest szeroki i obejmuje wszelkie powództwa o wierzytelności lub odszkodowanie, bez górnego pułapu wartości przedmiotu sporu. Sprawy, w których wartość przedmiotu sporu, z wyłączeniem odsetek i kosztów, nie przekracza 100 000 funtów szterlingów, należy wnieść do *sheriff court*. We wrześniu 2015 r. podniesiono górny pułap wartości przedmiotu sporu, który decyduje o właściwości wyłącznej *sheriff court* , z 5 000 do 100 000 funtów szterlingów.

Do spraw, które nie są objęte zakresem właściwości *sheriff court* i do których rozpoznawania jest właściwy wyłącznie Court of Session, należą: kontrola sądowa decyzji organów administracji, powództwa o obciążenie nieruchomości w celu zabezpieczenia, wnioski o uchylenie (ale wyłącznie w celu unieważnienia skutków orzeczenia) oraz wnioski o likwidację spółki, której opłacony kapitał przekracza 120 000 funtów szterlingów. Sprawy na gruncie konwencji haskiej dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę rozpoznaje Court of Session.

Na wniosek strony postępowania *sheriff court* może skierować sprawę do rozpoznania przez Court of Session, jeżeli sędzia (*sheriff*) uzna to za zasadne ze względu na szczególne znaczenie lub złożoność sprawy. Court of Session może natomiast z uzasadnionych względów zezwolić na skierowanie do niego sprawy.

Court of Session również może skierować sprawę do rozpoznania przez *sheriff court*.

2.2 Właściwość miejscowa (który sąd jest właściwy do rozpoznania mojej sprawy: sąd w mieście A czy w mieście B?).

2.2.1 Podstawowa zasada ustalania właściwości miejscowej

W większości postępowań cywilnych kwestie właściwości reguluje ustawa z 1982 r. o właściwości i orzeczeniach sądów cywilnych (Civil Jurisdiction and Judgments Act 1982). Zgodnie z podstawowym założeniem szkockich przepisów w zakresie właściwości pozew przeciw osobie fizycznej lub prawnej składa się w sądzie, w którego okręgu osoba ta ma miejsce zamieszkania lub siedzibę.

2.2.2 Wyjątki od podstawowej zasady

2.2.2.1 W jakim przypadku mam możliwość wyboru pomiędzy sądem w miejscu zamieszkania pozwanego (sąd wyznaczony przez zastosowanie podstawowej zasady) a innym sądem?

Oprócz podstawowego założenia opisanego powyżej w niektórych przypadkach można również wybrać sąd, w którym złożony zostanie pozew.

Na przykład:

Umowy

Powództwo przeciw osobie można wytoczyć również w sądzie właściwym dla miejsca wykonania zobowiązania, którego dotyczy powództwo.

Czyny niedozwolone lub czyny podobne do czynu niedozwolonego

Powództwo przeciw osobie można wytoczyć również w sądzie właściwym dla miejsca wystąpienia lub prawdopodobnego wystąpienia zdarzenia, które spowodowało lub może spowodować szkodę.

Obowiązki alimentacyjne

Sąd może orzekać w sprawach dotyczących obowiązków alimentacyjnych, jeżeli jest właściwy dla miejsca zamieszkania lub zwykłego pobytu wierzyciela alimentacyjnego lub jeżeli roszczenie alimentacyjne zgłoszono jako roszczenie uboczne w pozwie o ustalenie statusu osoby złożonym w tym sądzie, a sąd ten może prowadzić postępowanie w przedmiocie tego pozwu.

Spory wynikające z działalności oddziału, agencji lub innego zakładu

W takich sprawach sądem właściwym jest sąd właściwy miejscowo dla oddziału lub agencji.

Prawo rodzinne

Sprawy dotyczące rozwodów, kontaktów z dziećmi i miejsca zamieszkania dzieci oraz obowiązków i praw rodzicielskich podlegają zasadniczo ogólnym zasadom właściwości miejscowej w Szkocji, tj. sprawę rozpoznaje sąd właściwy dla miejsca zamieszkania dziecka; zwykle jest to *sheriff court*. Od tej zasady mogą istnieć jednak pewne odstępstwa, w szczególności jeżeli jedna ze stron ma związek z innym porządkiem prawnym niż szkocki porządek prawny. W razie wątpliwości co do właściwego porządku prawnego należy rozważyć skorzystanie z porad prawnych.

Szkoda na osobie

We wrześniu 2015 r. wprowadzono nowe zasady dotyczące właściwości w odniesieniu do Sheriff Personal Injury Court, sheriff court i Court of Session. Szczegółowe informacje znajdują się we właściwej części tego arkusza informacyjnego.

2.2.2.2 W jakim przypadku muszę wybrać sąd inny niż ten właściwy dla miejsca zamieszkania pozwanego (sąd wyznaczony przez zastosowanie podstawowej zasady)?

W niektórych rodzajach postępowań sąd ma właściwość wyłączną bez względu na miejsce zamieszkania lub siedzibę strony postępowania lub inne zasady w zakresie właściwości. Do tych postępowań zalicza się:

postępowania, których przedmiotem są prawa rzeczowe do nieruchomości lub najem nieruchomości – wówczas wyłączną właściwość do prowadzenia takich postępowań ma sąd właściwy dla miejsca położenia nieruchomości. Jeżeli chodzi jednak o dzierżawę nieruchomości na użytek własny zawartą na maksymalnie sześć miesięcy, sądami właściwymi są również sądy właściwe dla miejsca zamieszkania pozwanego, jeżeli właściciel i dzierżawca są osobami fizycznymi zamieszkującymi w tym samym państwie;

postępowania w przedmiocie ważności utworzenia, nieważności lub rozwiązania spółki lub innej osoby prawnej bądź stowarzyszenia osób fizycznych lub prawnych – wówczas wyłączną właściwość do prowadzenia takich postępowań ma sąd właściwy miejscowo dla siedziby spółki, osoby fizycznej lub stowarzyszenia;

postępowania, których przedmiotem jest ważność wpisów do rejestrów publicznych – wówczas wyłączną właściwość do prowadzenia takich postępowań ma sąd właściwy dla miejsca prowadzenia rejestru;

postępowania, których przedmiotem jest wykonanie wyroku – wówczas wyłączną właściwość do prowadzenia takich postępowań ma sąd właściwy dla miejsca wykonania wyroku.

2.2.2.3 Czy strony mogą samodzielnie określić jako właściwy sąd, który w innym wypadku nie byłby właściwy?

Zakres właściwości można rozszerzyć, jeżeli osoba wyraźnie zgodzi się na rozszerzenie właściwości sądu lub stawi się przed sądem jako pozwany i nie złoży zarzutu o brak właściwości.

3 W przypadku gdy właściwość mają sądy szczególne, w jaki sposób mogę dowiedzieć się, do którego z nich należy się zwrócić?

W Szkocji możliwość skierowania sprawy do sądu szczególnego jest bardzo ograniczona – zakres ich właściwości przedstawiono w odpowiedzi na pytanie nr 1. W wielu przypadkach sprawę cywilną rozpoznaje *sheriff court* lub Court of Session. W każdym przypadku przed wniesieniem sprawy do sądu warto skorzystać z porady prawnej, w tym również w celu określenia, czy należy udać się do sądu szczególnego.

Ogólne informacje o sądach w Szkocji znaleźć można na stronie internetowej Szkockiej Służby Sądów i Trybunałów.

Powiązane strony

Szkocka Służba Sądów i Trybunałów

Ostatnia aktualizacja: 13/09/2021

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.